

מערך השיעור: קבוצה – כנופיית רחוב נרטון על פי אסטרטגית שאילת שאלות

מטרות על בתחום החשיבה (כוללניות)

- העלאת מודעות התלמיד ליתרונות השימוש באסטרטגיית שאילת שאלות.
- שימוש מטה - קוגניטיבי בתהליך הרפלקציה ע"י התלמידים.

מטרות אופרטיביות – בתחום החשיבה

- התלמידים יבחינו בין שאלות מסוגים שונים על פי הטקסונומיה של בלום.
- התלמידים ינסחו שאלות ברמות חשיבה מסוגים שונים עד לחשיבה גבוהה.
- התלמידים יבינו כיצד תשובות פותחות לעיתים מעגל חדש של שאלות .

מטרות בתחום התוכן

- התלמיד יפרט את מהלך המחקר של וויט בכנופיית רחוב נרטון
- התלמיד יבחין בין קבוצה לבין התארגנויות חברתיות אחרות (קטגוריות וכו')
- התלמיד יבין מהי תצפית משתתפת
- התלמיד ימיין קבוצות מסוגים שונים ע"פ קריטריונים שונים (משנית-ראשונית, מבנה תקשורת וכו' . . .)
- התלמיד יבין את הקשר בין ערך לנורמה מתוך התיאור של כנופיית נרטון
- התלמיד יציג מיבנה קבוצתי היררכי גם באופן גרפי.
- התלמיד ינתח את מאפייני קבוצת נרטון, כפי שמתוארים במאמר של הומנס, עפ"י הקריטריונים למיון קבוצות שמופיעים בספר הלימוד בעמ' 26.
- התלמיד ידגים שימוש באמצעי פיקוח בכנופיית נרטון.
- התלמיד ידגים סוגי מנהיגות עפ"י ההבחנות המוצגות בספר הלימוד (עמ' 83)
- התלמיד ינתח דפוס מנהיגות המוצג לפניו ע"פ הסוגים המוצגים בספר הלימוד (עמ' 83)
- התלמיד ינתח אירועים ע"פ הגישות הסוציולוגיות השונות.
- התלמיד ינתח את יחסי הגומלין בין חברי הקבוצה.

- התלמיד יקשר בין יחסי הגומלין שבין חברי הקבוצה לבין משחק הכדורת (או: התלמיד ידע לנתח את משחק הכדורת ע"פ יחסי הגומלין שבין חברי הקבוצה)

**פתיחה: המורה יגדיר לתלמידים מהן מטרות השיעור:
לימוד אסטרטגיות של שאילת שאלות ורמות שונות של שאלות עפ"י הטקסונומיה של בלום
לימוד המאמר כנופייית רחוב נורטון לסיכום ספר קבוצה**

מהלך השיעור – 2 שיעורים:

לאחר שהתלמידים למדו את המושגים המרכזיים בנושא קבוצה ומנהיגות (ע"פ הסדר המוצע בספר הלימוד), .

שלב א'

התלמידים יקראו את תמצית המאמר "כנופייית רחוב נורטון" מספר הלימוד בעמ' 95 – 97 כל תלמיד (או בזוגות או בקבוצות – תלוי בגודל הכיתה) יתבקש לשאול 7 שאלות "מעניינות" (רוצים להגיע לשאלות "פוריות" . . .) שהתשובה להן נמצאת במאמר. שאלה אחת לכל קטע.

התלמידים יציגו את השאלות והמורה יכתוב על הלוח את השאלות . או לפי סדר הצגתן או בשלוש קבוצות, מבלי לומר מהן שלוש הקבוצות:

שאלות ידע

שאלות הבנה

שאלות חשיבה ברמה גבוהה

שלב ב'

הצגת הטקסונומיה של בלום הבהרת כל רמה והדגמה לא מתוך המאמר.

**הוראה מפורשת: הבהרת רמות החשיבה על פי הטקסונומיה של בלום ותרגום הרמות השונות לסוגי שאלות שונים
המלצה למורה: הטקסונומיה של בלום מורכבת ולכן כדאי לסווג לפי ידע הבנה ורמות חשיבה גבוהות.**

חלק ראשון: רמות חשיבה בבחירת מטרות

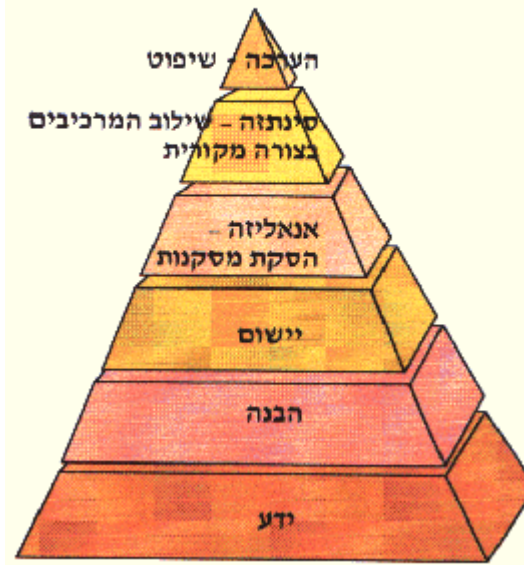
קבוצת חוקרי הדרכה בראשותו של בלום נסחה רמות חשיבה הבנויות בסדר מדרגי, כאשר כל רמת חשיבה נשענת על זו שלפניה וכוללת אותה.

קיימת חלוקה מקובלת לשש רמות חשיבה:

1. **ידע**- היכולת לשלוף מהזיכרון מידע רלוונטי, מפרידים לשלוש תת-רמות:
 - א. ידע של פרטים (מונחים ועובדות).
 - ב. ידע של דרכים ואמצעים (סדר פעולות)
 - ג. ידע של הכללות והפשטות (עקרונות ותיאוריות).
2. **הבנה**- היכולת להסיק ממה שנאמר, להשתמש בחומר או ברעיון שנמסר, מבלי לתפוס בהכרח את מלוא משמעותו. מפרידים לשלוש תת-רמות:
 - א. תרגום: ניסוח ידע או עובדות בשפה או צורת דיבור אחרת.
 - ב. מתן פירוש: הסבר או פירוש אישי של הידע.
 - ג. חיזוי: רמה גבוהה של הבנה, המאפשרת חיזוי על סמך ידע קודם.
3. **יישום**- היכולת להשתמש בידע או כללים שנרכשו בעבר במצבים שונים מאילו שבהם נלמדו. הלומד נדרש להתאים בעצמו פתרון למצב שטרם נתקל בו.
4. **אנאליזה** היכולת לבצע ניתוח של יחידת מידע ע"י פירוקה לחלקים המרכיבים אותה והבנת היחסים השונים בין רכיביה. הכוונה ליכולת להבדיל באופן עצמאי בין עובדות והנחות, עיקר ותפל.
5. **סינתזה**- תהליך של צירוף יחידות וחלקים והרכבתם, כך שיהוו פתרון חדש שלא היה קיים קודם לכן (כמו להמציא או לשכתב). ברמה זו החניך נדרש ליצירתיות והעזה, כמו כן שימוש ברמות חשיבה קודמות לרבות אנאליזה.
6. **הערכה**- שיפוט כמותי או איכותי של רעיונות, מעשים ותהליכים. ברמה זו נדרש החניך לבחור בין חלופות שונות ולקבל החלטות מנומקות. היכולת לבחור את הטוב ביותר, להפריד בין העיקר לתפל וכו'.

חלק שני: תרגום רמות החשיבה לסוגי שאלות שונות

רמות שונות של שאלות עפ"י הטקסונומיה של בלום



סוגי שאלות על פי הטקסונומיה של בלום

סוג השאלה / רמת חשיבה	המטרה	פעילות התלמיד / ההתנהגות האופרטיבית	השאלות	התשובות
ידע	ידיעה וזכירה של מונחים בסיסיים, עובדות ספציפיות, הגדרות, כללים, רעיונות יסוד, שיטות ותהליכים. איתור פרטים	מגדיר, מתאר, מזהה, נותן כותרת, ממין, משיים, בוחר, מזכיר עובדות	מי? היכן? מתי? כמה? מה?	התשובה נתונה בטקסט ואין עליה עוררין
הבנה	הבנת עובדות וכללים. פרוש. תרגום חומר מילולי לצורות הצגה שונות – תרשימים, גרפים. ציון ותאור רעיונות עיקריים. איתור סיבה	מסביר, מכליל, מסכם, מתרגם, משכתב, מבחין	תאר מה קרה? מה הרעיון המרכזי?	ההבנה נעשת מתוך מידע נתון. אינן בהכרח חד משמעית.
יישום	יישום רעיונות וכללים למצבים חדשים. יישום שיטות, חוקים ותיאוריות למצבים חדשים וממשיים	משנה, מחשב, מגלה, מכליל, בונה מחדש, מפריד, מנבא, משפר, מחלק לסעיפים	נתח ע"פ	
ניתוח	הבחנה בהנחות סמויות ובטעיות לוגיות. הבחנה בין עובדות למסקנות. הערכת רלוונטיות מידע. זיהוי מניעים. הבאה להכללה. עשיית הקשים. מציאת ראיות לתמיכה.	ממין, מעמת, משווה, מתאר גרפים, מקשר	מה ניתן להסיק? כיצד ניתן להוכיח? ניתוח דמויות ומצבים. כיצד משקפים הדברים את? אילו ראיות תוכל למצוא ע"מ להוכיח / ע"מ לתמוך בטענה? מהן ההנחות הסמויות?	מסקנות הנשענות על הכתוב, אינן מופיעות בקטע. קיימות מספר אפשרויות
סינתזה	כתיבת נושא בצורה בנויה. הצעת תוכנית ניסוי. כתיבה של יצירה קצרה. תכנון פתרון בעיות. קביעת הנחות. ריכוז אלמנטים ממקורות רבים וצירופם במבנה חדש. יצירת הקשים מקוריים	יוצר קטגוריות, משחזר, מצרף, מפתח, מסדר מחדש, מרכיב	כיצד נוכל לפתור? מה יקרה אם? איך נוכל לשפר? התוכל להמציא? מה אתה מניח שיקרה? מה תהא התגובה כאשר?	מצביעות על מקוריות חשיבה עצמאית ויצירתיות
הערכה	הערכה / חוות דעת של רצף לוגי. בקרה על יצירה בעזרת קריטריונים חיצוניים. הערכה של ... תימוך מסקנות על ידי מידע. שיפוט תקפות רעיון. שיפוט איכות פתרון	מעריך, מסיק, מבקר, שופט, טוען, מעמת, קובע תקן	מה דעתך על? האם אתה מסכים עם? באיזה עמדה אתה תומך? המאמין עתה כי? הסבור אתה? מה אתה מעדיף?	צריכות להעיד על הבנה בכל השלבים עד הערכה

לסיכום:

ישנם 6 רמות שונות של שאלות על פי הטקסונומיה של בלום: ידע, הבנה, יישום, אנליזה, סינתזה הערכה.

שלושת הסוגים האחרונים מתבססים על רמות חשיבה גבוהות. מורכבותן נובעת מהיותן בעלות תשובות פתוחות, תיתכנה עבורן תשובות אחדות, הן מפתחות אצלנו כושר יצירתי בתחומים קוגניטיביים. בסוגי שאלות אלו נשתמש כשנרצה להסיק מסקנות או לפתור בעיות חדשות על בסיס ידע קודם.

אנחנו יכולים לחבר שאלות, בכל הרמות, בכל נושא ועל כל טקסט נתון.

המטרה בשאלות ברמה של ידע היא הבנה מילולית של המסר (בתוך השורות)

המטרה בשאלות ברמה של הבנה וברמה של יישום היא פרוש המסר במונחים עצמיים (בין השורות)

המטרה ב שאלות ברמה של אנליזה ברמה של סינתזה, ברמה של הערכה היא קריאה ביקורתית ויצירתית (מעל השורות)

שלב ג'

התלמידים ימיינו את השאלות הכתובות על הלוח לשלוש קבוצות, או יזהו את שלוש הקבוצות שיצר המורה (יישום) (ניתן לתת לזהות שאלות מכל הטקסונומיה).

דוגמא לעריכת שאלות ששאלו התלמידים וארגון בטבלה מארגנת לזיהוי הרמה הטקסונומית בשאלה

מיינו את השאלות הבאות עפ"י רמות הטקסונומיה של בלום:
סמנו לצד כל שאלה X מתחת לרמה הטקסונומית מתאימה לה.

מס' שאלה	השאלה	ידע	הבנה	יישום	אנליזה	סינטזה	הערכה
1	מי היה מנהיג הקבוצה ?						
2	איזו שיטת מחקר נקט וייט בבואו לחקור את כנופיית רחוב נורטון ?						
3	מהן הנורמות הקבוצתיות של הכנופיה ?						
4	עפ"י איזה קריטריון בחר דוק את המשתתפים בתחרות הכדורת ?						
5	מהם השינויים שחלו בכנופיה בעקבות חזרתו של דוק להיות מנהיג ?						
6	שרטטו את המבנה ההיררכי של כנופיית רחוב נורטון.						
7	אילו נורמות בכנופיה נובעות מהערך של עזרה הדדית ?						
8	האם כנופיית רח' נורטון מהווה קבוצה משנית או ראשונית ?						
9	מצאו מאמר נוסף בספר קבוצה בו היה שימוש בתצפית משתתפת.						
10	אילו מנגנוני פיקוח מופעלים במשחק הכדורת ומה תפקידם ?						
11	זהן ההוכחות לכך שדוק היה מנהיג חברתי ?						
12	נתחו את משחק הכדורת על פי גישת האינטרקציה הסימבולית.						
13	אילו היה דוק מנהיג סמכותי – אילו היה דוק מנהיג סמכותי – כיצד לדעתך היה הדבר בא לידי ביטוי במישור המנהיגותי וביחס מונהגיו כלפיו? (בתשובתך התבסס על המחקר של ליפוט ווייט.)						
14	כיצד נבדוק את סוג מנהיגותו של דוק – מנהיג כנופיית רחוב נורטון ?						
15	לו היית כתב הנוקט בגישה אתנוצנטרית – כיצד היית כותב את דיווחיך על כנופיית רחוב נורטון ?						
16	אילו היה דוק מנהיג סמכותי – כיצד היה הדבר בא לידי ביטוי ?						
17	כיצד נבדוק את סוג מנהיגותו של דוק – מנהיג כנופיית רחוב נורטון ?						
18	המאמין אתה כי למנהיג יכולת השפעה על ערכי ונורמות הקבוצה ? נמק תשובתך						

דף תרגול לתלמיד/למורה בנושא שאילת שאלות עפ"י טקסונומיה של בלום (מטה אסטרטגיה)

נושא:

הערכה	סינתזה	אנליזה	יישום	הבנה	ידע	רמה
<p>מה דעתך על ? האם אתה מסכים עם ? באיזה עמדה אתה תומך ? המאמין עתה כי ? הסבור אתה ? מה אתה מעדיף ?</p>	<p>כיצד נוכל לפתור ? מה יקרה אם ? איך נוכל לשפר ? התוכל להמציא ? מה אתה מניח שיקרה ? מה תהא התגובה כאשר ?</p>	<p>מדוע? מה הסיבה ? מה גרם ? כיצד? מה ההוכחות? מהו האישור ? אילו ראיות? במה מתבטא ? מה ניתן להסיק ? כיצד ניתן להוכיח ? ניתוח דמויות ומצבים. כיצד משקפים הדברים את ? אילו ראיות תוכל למצוא ע"מ להוכיח / ע"מ לתמוך בטענה ? מהן ההנחות הסמויות ?</p>	<p>מהו? איך? האם ? מצא, הצג, נתח, סווג.</p>	<p>תאר, ציין את הרעיון, במה דומים/שונים הקטעים ? השווה בין. מה הרעיון המרכזי ?</p>	<p>תאר, זהה, תן כותרת, מיין. מי? מה? מתי? היכן? מדוע? (כשהתשובה נמצאת בטקסט) הגדר (כשהגדרה נמצאת בטקסט)</p>	<p>סוג השאלה</p>
						<p>דוגמאות לשאלות</p>

שלב ד

סיכום התוכן

סיכום המהלך (מטה אסטרטגיה). - המשגה והוראה מפורשת של התהליך

שלב ה'

הקפצת שאלות: המורה יבקש מן התלמידים להפוך את שאלות הידע המופיעות על הלוח לשאלות הבנה ואת שאלות ההבנה לשאלות ברמה גבוהה יותר. (בשלב זה עדיין מדברים על הרמות הגבוהות ביחד ולא נכנסים לפירוט מאוד מדויק) (דוגמא: ידע: מה הרקע הסוציו-אקונומי של הכנופיה? – הקפצה: לאילו התנהגויות נצפה מקבוצת נערים מרקע סוציו אקונומי כזה?)

שלב ו'

מטה אסטרטגיה -

ש"ב:

בתחום התוכן:

להשיב על השאלות שהעלית לגבי כל אחת מהפסקאות

אחת מבין המטלות:

לכתוב שאלה (שעוד לא נדונה בכיתה) ברמת חשיבה גבוהה (מומלץ להתייחס לסינתזה)
להציג שאלות ברמות שונות על חומר חדש
לחלק לתלמידים שאלות ולבקש מהם למיין אותן לפי רמות חשיבה
לחלק שאלות ברמת ידע והבנה ולבקש מהתלמידים להקפיץ אותן
להציג שאלה הקשורה למהלך השיעור (תוכן ו/או תהליך)